

Рис. 3. Очіпки Валентини Ануарової на будь-який смак

Слізко Наталія

*студентка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцентка А. Литвиненко)
(м. Полтава)*

МІСЦЕ МАГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Магія – одне з найзагадковіших явищ в історії людства. Воно супроводжувало людей з незапам'ятних часів. І навіть зараз, в епоху супертехнологій і розвитку науки, в неї вірять.

Адаптуючись до сучасних умов, магія у свою чергу сприяє виникненню нових культурних форм і практик. Магію, поряд з наукою та релігією, можна

розглядати як систему розуміння світу та людини, що розширюється. У цьому сенсі магія видається важливим культурним феноменом.

Питання про існування магії залишається одним із найзагадковіших для вчених, які займаються вивченням усього надприродного. Магію неможливо пояснити фізичними законами, тому наука заперечує існування магії. Однак багато експертів погоджуються, що відсутність доказів не означає, що магії не існує. Це просто виходить за рамки законів, відомих науці. Такі важливі дослідники, як Кант і Гегель, опинилися в цьому таборі. Її колеги також стверджували, що якби магія не дала очікуваних результатів, вона не могла б існувати з доісторичних часів до сьогодні [1].

Звичайно, вчені припускають, що результати магичних ритуалів є не що інше, як самонавіювання. І все ж залишається питання: чи може магія так довго існувати лише за рахунок самонавіювання. Незважаючи на те, що наука скептично ставиться до чаклунства, магія продовжує жити в сучасному світі [6, с. 65].

Сучасна магія як феномен вітчизняної урбаністичної культури переживає глибокі і суперечливі соціокультурні та ідеологічні зміни. З одного боку, магія в сучасній культурі стає специфічним соціокультурним стрижнем, навколо якого ведеться пошук сенсу життя в сучасному світі. На нашу думку це особливо важливо після того, як людина втратила спільні моральні та культурні цінності. З іншого боку, уявлення про те, що людство історично ніколи не виробляло більш антропоцентричних цінностей, ніж релігійні, більше не є очевидним для цілих поколінь українців.

Стратегія магії базується на принципі нарощування абсурду, щоб підкреслити розрив із буденною свідомістю. Феномен магії суперечить загальним поведінковим моделям і подається як приклад антисоціальності.

У сучасному світі людина балансує традиційні релігійні цінності, соціальні та моральні норми, а натомість проголошує магичні цінності-замінники, спроектовані на внутрішній і зовнішній світ, і претендує на міфологічну, гедоністичну та пантеїстичну владу над реальним життям [2, с. 55].

Реалізація магії в історії та культурі України пов'язана з суспільним інтересом до подібних явищ у період соціально-політичної нестабільності і духовних пошуків. У цьому контексті важливо проінтерпретувати антропологічну основу магії, а також проаналізувати її соціокультурні зв'язки [3, с.15].

У ХХІ столітті відбувається парадоксальне відродження найдавніших форм релігії (наприклад, шаманізму), а також гностицизму, кабалістичних ідей, алхімії та нумерології. Значну роль у поширенні віри в чаклунство і магію відіграють засоби масової інформації (містичні шоу як «Битва екстрасенсів»; журнали «Секретні матеріали», «Оракул», «Таємна сила», «Таємниця життя» та

ін.). Світ фентезі, фільми та серіали, в яких постають чарівники, чаклуни, відьми та злі духи, суттєво формують світогляд молоді («Відьми», «Володар кілець», «Полювання на відьм», «Відьмак», «Час відьом», книги та фільми про Гаррі Поттера). Окремо варто згадати «іграшки» або комп'ютерні ігри : «Меч і магія», «Магія крові», «Майстер магії», «Війна магії». Люди намагаються знайти новий досвід і знайти нову ідентичність, відмінну від традиційних релігій. К. Кастанеда, а також П.Коельо є лише найвідомішими у списку сучасних літературних магів із 100 мільйонами примірників їхніх книг. Тому численні дослідники називають сучасний період як «Нова магична доба».

Астрологічні прогнози, гороскопи, передбачення та пророцтва сьогодні знаходять ще більш широке застосування. Споживач отримує різноманітні привабливі форми : від лаконічного газетного оголошення для бізнесменів до яскравого телешоу; від складного ворожіння на основі «І Цзин» («Книга змін») до псевдонаукових комп'ютерних передбачень; від тонкої брошури, з якої можна дізнатися все своє минуле і майбутнє життя, до каббалістичних розкладок карт Таро, вивченню яких слід присвятити багато років [5, с. 110].

Сучасна масова культура прагне повернутися до своїх витоків, щоб виправдати свою легітимність. З цією метою вона звертається до автохтонних міфологічних образів і символів, замінюючи їх сучасними стереотипами та брендами : спортивна команда «Борисфен» (одна зі слов'янських назв Дніпра), пиво «Сармат» і «Славутич» (назва етнос, що населяв сучасну територію Донбасу, а друга назва – Дніпро), квас «Ярило» (праслов'янське божество сонця), косметичний бренд «Лада» (найдавніша праслов'янська богиня сонця, колишнє андрогінне Ладо – Лад – Лада), домашні соління «Верес» (слов'янське божество родючості Велес-Волос), напій «Тархун» (хетське божество родючості Тархунт, Тарху) тощо. Але найбільшою мірою такі стереотипи торкалися саме системи забобонів : телекінезу, звернення до незрозумілих явищ [6, с. 62].

Насправді магії стає не менше, а більше. Цьому сприяє реклама, маркетинг, створення «віртуальної» реальності. Сучасна магія використовує термінологію та методи, розроблені в раціональній культурі. Крім того, світська магія – це магія, яка не претендує на надприродний світ. Скоріше він стверджує, що він науковий, технологічний і розважальний. Світова магія набуває нових форм : окрім магичних шоу чи технологічних перформансів у розумінні Девіда Копперфілда, з'являється холистична магія Інтернету та магичні технології НЛП та гедоністична магія, які рекламуються гаслом : «Це працює як магія!» і ритуали споживання з магичним аспектом [4, с. 100].

Магія служить для задоволення як практичних людських потреб (магія залучення грошей, усунення корупції або вінець безшлюбності, цілюща магія та любовна магія), так і психологічних потреб у безпеці, впевненості в майбутньому, спілкуванні та розвагах.

Криза релігійної свідомості, а також протест проти сучасної цивілізації та задоволення потреби в близькості до природи, «повернення до витоків» зумовлюють звернення до стародавнього язичництва, невід'ємною частиною якого були магичні ритуали. Життя в мегаполісах також зробило актуальним культ вуду як методику виживання в «кам'яних джунглях».

Одним з найвідоміших її напрямків в наш час є Вікка. Ця релігія набула популярності в середині ХХ століття, в її основі лежить поклоніння природі та старим богам. Її прихильники вірять у магію і використовують її лише з добрими намірами [6, с. 70]. Віккани вірять, що магія заснована на природних законах, невідомих науці. Крім того, магія — це спосіб для них пізнавати світ і робити його кращим. Вони вірять, що все, що вони роблять за допомогою вищих сил — добре чи погане — повертається сторицею [1].

Із розвитком суспільної свідомості, ідеями глобалізації та космополітизму, всіма новими досягненнями науково-технічного прогресу та прогресом цивілізації в цілому сучасне суспільство зберігає та окреслює традиційний шлях у сфері забобонів та упереджень. Як правило, ступінь їх збереження в сучасній масовій свідомості найочевидніше пов'язується з історико-ментальними процесами природного «старіння» міфу певного етносу або, навпаки, з різким, часто бурхливим перехід конкретного суспільства до наступного етапу історичного, ідейно-політичного та релігійного розвитку.

Таким чином, роль магії в сучасному світі настільки ж важлива, як і в давні часи. Незважаючи на своє давнє походження, магія все ще необхідна сучасній людині. Реклама на ТБ, радіо, в Інтернеті, в газетах рясніє різними оголошеннями про ворожіння, привороти, відвороти та інші подібні види допомоги. Навіть в умовах, коли наука намагається пояснити всі незвичайні явища світу, люди не перестають вірити у вищі сили і звертатися до їх посередників.

Список використаних джерел :

1. Всесвітня історія : програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Офіційний веб-сайт МОН України. URL : http://old.mon.gov.ua/images/education/average/prog12/vs_ist_st_ak.doc (дата звернення : 22.10.2022).

2. Голубович И. В., Петриковская Е. С., Тихомирова Ф. А. Современные дискуссии об актуальности знания о человеке : «Антропология умерла. Да здравствует антропология!». *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2016. Вип. 1. С. 54–57.

3. Ільїн В. В. Соціальний простір у вимірах стратегій сучасного мислення. *Трансформація засад формування та розвитку особистості в умовах сучасних соціальних викликів*. Київ, 2016. С. 14–24.

4. Іщук Н., Іщук С. Поняття комунікації : множинність конотацій. *Схід*. 2017. № 1 (147). С. 97–101.

5. Скловський І. З. Етносоціальні аспекти сенсу українського буття : історико-філософський дискурс. *Етнічна історія народів Європи* : зб. наук. праць. 2015. Вип. № 47. С. 109–111.

6. Темченко А. І. Ритм у лікувальних обрядових текстах : міфологія дискурсу і семантика образної системи. *Вісник Черкаського ун-ту. Серія «Історичні науки»*. 2015. Т. 362, № 29. С. 61–71.

Слухай Ольга

*студентка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцентка В. Дмитренко)
(м. Полтава)*

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ЕПОХИ ПІЗЬНОГО ПАЛЕОЛІТУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Епоха палеоліту – це початковий і найдовший період історії України, що тривав від 1 млн. р. до н. е. до 10 тис. р. до н. е. Науковці традиційно поділяють розділяють палеоліт на ранній, середній та пізній або нижній, середній і верхній.

Період пізнього (верхнього) палеоліту позначився суттєвими змінами у розвитку людства. Саме у цю добу 35–40 тисяч років тому, на території України з'являється сучасний тип людини, який дістав назву «*homo sapiens*» («людина розумна») або кроманьйонець. Цей вид людини витісняє неандертальця і започатковує новий ступінь розвитку матеріальної та нематеріальної культури [2].

Територіально в епоху верхнього палеоліту кроманьйонець розселяється по всій території України. Свідченням його перебування є низка поселень, найвідоміші з яких розташовані в селах Мізин на Чернігівщині, Добраничівці на Київщині, Межиріч на Черкащині, місті Радомишль на Житомирщині. Знаною є й Кирилівська стоянка в Києві [3]. Таке розселення свідчить про зростання людності, освоєння нових ареалів, що збагачувало життєвий досвід людини, сприяло виробленню нових вмінь та навичок.

Кліматичні умови залишаються не надто сприятливими для життя людини. Продовжується період похолодання. Континентальні повітряні маси приносять з півночі сухе та холодне повітря. Зменшується кількість лісів, а ландшафт України здебільшого нагадує тундро-степовий простір. Таким ландшафтно-кліматичним умовам відповідала відповідна фауна та флора. Поміж тварин домінують пристосовані до холоду північний олень, песець, біла куріпка, альпійська чайка тощо. З'являється навіть вівцебик. Існували також мамонти, дикі коні, бізони. Останні – більше у степовій зоні. Проте 16 тисяч років тому починається потепління. Зникли мамонти, носороги, бізони, вівцебики [1].